

Oude Kerk, 12 november 2023

Z.W.O.- dienst

ds. Johan Meijer

gelezen: Jesaja 48: 17-21 en Matteüs 25: 14-30

kerk
in actie

Maatjes voor gezinnen
zonder ouders in Zambia

titel: het ene talent

overdenking

*gemeente van onze Heer, Jezus Christus,
lieve mensen van God*

Heftige materie, heftige teksten, zowel in Jesaja als in Matteüs. Vragen die rijzen kunnen zijn: kunnen we daar wat mee? Kan het gehoor daar wat mee? Hoe leg je dat uit? Een alternatief is: andere teksten, want we willen geen gehoorsbeschadiging, we willen niet dat mensen gekwetst worden, of moedeloos. En woorden als gewezen en tandengeknars, is dat niet van een angstaanjagend verleden, waarin nog de hel werd gepredikt?

Wij hebben de teksten wèl gehoord, we hebben het leesrooster niet terzijde gelegd. We gaan de uitdaging aan om toch naar die teksten te luisteren.

Jesaja spreekt namens de Eeuwige, de ENE, de Heer het volk aan. Streng en opbeurend, beschuldigend en bemoedigend. Enerzijds: was je maar opmerkzaam geweest op mijn geboden (hetgeen suggereert dat het volk niet opmerkzaam is geweest). Anderzijds: trek weg, ga weg uit het land waar je geen adem kunt halen, juich en verkondig dat de Heer zijn volk heeft bevrijdt. Bevrijd uit de handen van boosdoeners voor wie geen vrede meer zal zijn.

Kort door de bocht: het is je eigen schuld dat je in uitlandigheid, el-lende terecht bent gekomen, het is je eigen onopmerkzaamheid, dat je bent overgeleverd aan onderdrukkers in een ver land. Maar ook: het is genoeg, ik kom jullie bevrijden. Even voor de duidelijkheid, maar wel belangrijk om te noemen, juist nu... Het lijkt zo voor de hand liggend wie Gods eigen volk is en wie de vijand. Maar zo voor de hand ligt dat niet. Tot Gods volk behoren zij die over zijn weg willen gaan en dat is niet de weg van één traditie, maar dat is een weg van een hart dat vrede zoekt en liefde brengt, dat handen reikt en zwaarden omsmelt tot ploegen. Tot Gods volk behoort je als recht en vrede elkaar met een kus begroeten en niet met welke wapens ook te lijf gaat. Waar ook ter wereld.

Iedereen dus, ieder menskind is in principe lid van Gods familie. U, jij en ik dus ook. En ieder menskind kán door onopmerkzaamheid of angst terecht komen in verkeerde handen of in verkeerde omstandigheden. Ieder menskind kan zich in de nesten werken. U, jij en ik dus ook. En tot ieder menskind kan gezegd worden: was je maar opmerkzaam geweest en had je nu maar niet door angst laten leiden.

Maar dat is makkelijk gezegd, zeg. Had ik maar wat sterker mijn grens bewaakt toen die opdringer mijn ruimte binnenkwam, bezit nam van mijn persoonlijke ruimte en integriteit, dan was mij veel ellende die daar door de jaren heen allemaal uit voortkwam bespaard gebleven. Was ik maar iets meer voor mezelf opgekomen, dan was het misschien niet gebeurd. Zo kun je achteraf alsnog jezelf de schuld geven en jezelf zwaar vallen.

En... de tijd zal het leren, maar stel dat wij over enkele jaren moeten constateren dat wij ongezien een politieke indringer hebben verwelkomd en op haar of hem hebben gestemd en dat van alles wat ze nu beloven niets waargemaakt is. Moeten wij onszelf dan voor het hoofd stoten en onszelf de schuld geven? Razendingewikkeld is dat, want zo gaat dat, dat wij soms ziende blind zijn.

Wat met de ervaringen en ogen van nu de juiste weg lijkt, kan met voortschrijdend inzicht anders komen te liggen. En daarbij zou ik er voor willen pleiten om vooral dáár de nadruk op te leggen, dat wij mogen leven met voortschrijdend inzicht en – hoe moeilijk dat ook kan zijn en hoe moedig je daar ook voor moet zijn- je je koers kunt veranderen. Om op enig moment te zeggen: tot hier en niet verder, ik verlaat die weg die mij in het ongeluk stort, ik stop met het gedrag dat mij van kwaad tot erger leidt, ik ga die verslaving te lijf, ik roep al die negativiteit die mij heeft vergiftigd een halt toe. Ik laat mij leiden door de waarden van de Eeuwige en ik pak dat ene talent op en doe er wat mee.

Ja, dat ene talent. Goh, wat een sneu verhaal, ofniet dan. Hoef je maar voor één talent te zorgen, begraaf je dat ene talent uit angst en krijg je er uiteindelijk ook nog van langs. Het weinige dat jou was toevertrouwd heb je verkwanseld, en daarmee heb je je eigen ruiten ingegooid. Maar over welk talent hebben wij het? Als je in getallen denkt, zou je zeggen: vijf is veel, twee is nogal wat minder, en één stelt niks voor. Maar dan reken je buiten de symboliek van de Evangelist. Want die verwijst waarschijnlijk naar de vijf boeken van Mozes, naar de twee andere hoofdcategorieën van de Hebreeuwse Bijbel, namelijk de Profeten en de Geschriften en met dat ene talent wordt dan verwezen naar Christus. En dan wordt het veel spannender. Je zou kunnen zeggen: wie de vijf talenten goed benut, met andere woorden: wie zich braaf aan alle regels houdt, zit goed en krijgt een krul en een plaatje en een grote beloning. Wie zich bovendien bewogen heeft in de lijn van de Profeten en de Geschriften, zit ook goed. Krijgt ook toegang tot Eeuwigheidsleven. Maar wie dat éne niet gezien heeft, niet opgepikt heeft, maar er uit angst voor weg gelopen is, die krijgt een reprimande.

Jezus keert zich nooit tegen eenvoudigen, maar wel tegen hen die macht hebben en beweren de waarheid in pacht te hebben. Hij keert zich tegen hen op wie officieel niets aan te merken is, zij die alle wetten en geboden keurig netjes volgen. Goed gedaan zeg! Maar die de kern niet vatten, het wezen, het hart. Het hart klopt in dat ene talent. En nu kan het best wezen dat zij die de vijf boeken van Mozes niet nauwlettend volgen en de Profeten en Geschriften niet op de voet volgen, of überhaupt niet kennen, dat die tóch voorgaan in het Koninkrijk van God, omdat ze het wezen hebben opgepikt, de kern hebben gezien en er naar leven.

Het is precies zoals André Troost het heeft gedicht in zijn lied over de talenten, ik lees het nog eens voor:

Want wie hier leeft op aard
voor eigen lust en eer,
begraaft het zonnelicht,
verbreidt geen leven meer.

Maar hij, die geeft en deelt
met blijde, gulle hand,
zijn leven wordt vervuld
met tekens van Gods land.

En wie met liefde werkt,

het kleine uitvergroot
en méér ziet dan zichzelf,
brengt leven in de dood.

Gezegend is de mens,
die weet van het talent
van liefde, hoop, geloof:
die is God toegewend.

Je kunt je nog zo keurig en onberispelijk gedragen en toch de kern missen. Je kunt ook minder braaf zijn, en denken dat je slecht bent en niks voorstelt, maar de kern wèl zien en te pakken hebben. Het lijkt een hemelsbreed verschil: de keurige mens versus de zondaar. Maar Jezus zou Jezus niet zijn als hij het niet omdraait. Het kleine staat centraal bij hem, het kleine dat groot is.

En het kleine dat groot is, daarover kan het ook gaan in een ZWO-dienst. En overigens in elke dienst. Maar vandaag even ZWO, zending – werelddiakonaat en ontwikkelingssamenwerking – er uitgelicht. Dat gaat over een project, of beter over een Kerk-in-Actieproject en plaatselijke projecten. Over vijf projecten in totaal. Wat zou kunnen is dat je al bij voorbaat afhaakt omdat het over situaties gaat waar je niks mee hebt. Of dat je met ZWO- überhaupt niks hebt, dat kan ook. Of omdat je denkt: er is zoveel dat mij om de oren vliegt aan situaties waar mijn aandacht voor wordt gevraagd, al die toestanden en goede doelen: het wordt me teveel. Ik weet niet meer waar ik de focus moet leggen, dus haak ik af.

Overigens: het komt de focus ook niet ten goede dat er zoveel partijen meedoen aan de Tweede Kamerverkiezingen en kun jij door de bomen het bos nog zien? Ook daarin zit verlies aan focus, en dat is geen beschuldiging maar een constatering.

Maar dus: hoezo nu dan weer de aandacht vestigen op een project in Zambia? Of in Haïti, of voor die andere projecten? En ook... hoezo aandacht voor dat verre als er dichtbij al zoveel problemen zijn?

Ik kan jou, u en mijzelf niet dwingen om geld te geven aan het project in Zambia, of dat in Haïti enzovoort. En ik kan jou, u en mijzelf ook niet dwingen om op de juiste partij te stemmen volgende week. Hooguit kan ik jou, u en mijzelf vragen om wel te gaan stemmen en even iets verder te kijken en luisteren dan het hardste geluid of de krachtigste politica of politicus.

Nee, we kunnen elkaar tot niets dwingen. Gelukkig maar. Maar wat wel een vraag is, of we ergens op zouden kunnen focussen. Of we dat ene talent wel in het zicht willen houden, of we ons niet neerleggen bij zoveel nood dat we van onze mismoedigheid onze identiteit maken. Om iets te gaan doen, in plaats van alleen maar klagen. Om nobele projecten niet af te serveren, maar ons er in te verdiepen, al was het er maar één. Om ons cynisme ook eens los te laten en te bedenken dat het wel echt verschil maakt of een ouderloos kind in Zambia een maatje krijgt, die het helpt om niet alleen verantwoordelijk te zijn voor broertjes of zusjes, maar ook zelf een ontwikkeling te kunnen doormaken.

Om kort en goed dat ene talent in het oog te houden. En dat temidden van het vele niet ook nog met het badwater weg te gooien, maar om meer en meer te gaan geloven wat op het oorlogsmonument hier in Borne staat: wie één mens redt, redt de hele wereld.

Amen